

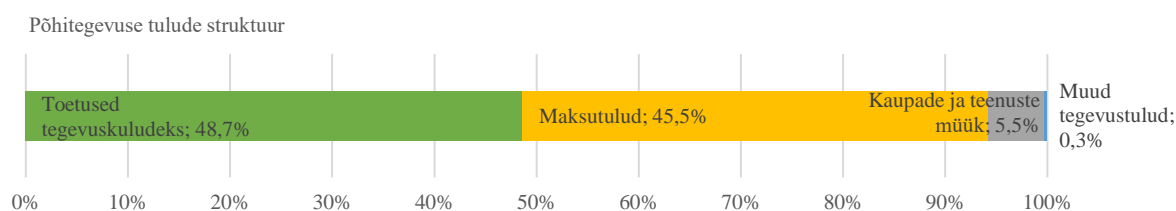
Lühiülevaade Valga valla 2023. a eelarvest

Valga valla [2023. aasta põhieelarve](#) kogumahuks 31 151 038 eurot võeti vastu Valga Vallavolikogu 22. veebruari 2023. aasta istungil. Alljärgnev annab lühiülevaate sellest, kust pärinevad jooksva eelarveaastal valla peamised tulud ja milliste väljaminekute katteks need suunatakse.

Valga valla 2023. aasta eelarve koostamisel oli eesmärgiks tagada valla jätkusuutlikkus ja toimetulek hüppeliselt kasvanud kulude tingimustes ning säilitada üldjoontes olemasolev hallatavate asutuste struktuur ja teenuste kättesaadavus kogu omavalitsuse territooriumil.

Põhitegevuse tulud

Põhitegevuse tulud 2023. aasta eelarves on kogusummas 25 151 369 eurot. Sissetulekute jagunemine allikate lõikes on toodud juuresoleval graafikul.

Tasandus- ja toetusfondi eraldised ning muud sihtotstarbelised toetused moodustavad valla tulubaasist ligemale poole. Kokku on 2023. aastal eelarvestatud saadavaid tegevustoetusi summas 12 240 072 eurot. Tasandusfondi eraldised on mittesihtotstarbelised ja mõeldud omavalitsuste eelarveliste võimaluste ühtlustamiseks. Eraldise suuruse arvutusmetoodika on tihedalt seotud valla maksu- ja omatulude ning arvestuslike kulude suurusega, mistõttu valla maksu- ja/või omatulude prognoositav suurenemine vähendab tasandusfondi eraldist, ja vastupidi. Toetusfondi eraldised on sihtotstarbelised ning suuremas osas suunatud haridus-, sotsiaal- ja majandusvaldkonna kulude osaliseks katteks. Käesoleval aastal on juurde lisandunud pikaajalise hoolduse toetus ja kõrgeenenud kuludega toimetulemise toetus. Samal ajal on oluliselt vähenenud huvihariduse, toimetuleku ja asendushooldusteenuse toetused. Ülejäänud tegevustuludena on eelarvestatud ministeeriumitelt saadavad toetused Valga Muuseumi ja Valga Keskraamatukogu tegevuskulude katteks, Valga linnas ühistranspordi doteerimiseks ning erinevad projektitoetused.

Arvestades maksumaksjate arvu, keskmist väljamakset maksumaksja kohta ja töötute arvu trendi on 2023. aasta eelarves füüsilise isiku tulumaks prognoositud summas 11 059 278 eurot. Maa- ja reklaamimaksu osas märkimisväärseid muutusi toimumas ei ole ja need tulud on prognoositud samas suurusjärgus 2022. aastaga. Kokku on maksutulud kavandatud summas 11 453 278 eurot.

Kaupade/teenuste müük on 2023. aasta eelarves kogusummas 1 386 519 eurot. Sellest 501 963 eurot on planeeritud haridusasutuste majandustegevusest, mis moodustub huviringide õppemaksudest, lasteaia koha- ja õppetasudest ning toidurahadest, teistelt omavalitsusüksustelt haridusteenuse ostmisest ja muude õppekavaväliste tegevuste müügist. Sotsiaalalalasest majandustegevusest on planeeritud kokku 335 220 eurot. Selle alla liigituvad asenduskodu kohatasud teistelt omavalitsusüksustelt, koduhooldusteenuse ja sotsiaaltranspordi teenuste müük ning Karula Hooldemaja kohamaksudest laekuv tulu. Renditulud on planeeritud summas

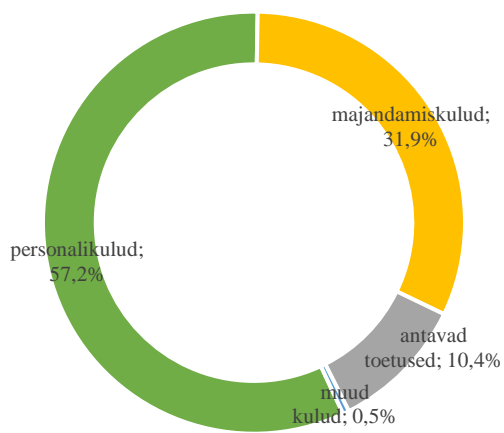
248 684 eurot ja metsatulu summas 180 000 eurot. Ülejäänud valdkondade omatulud jäävad igaüks alla saja tuhande piiri. Hüppeliselt kasvanud kulud on valla jaoks toonud kaasa möödapääsmatu vajaduse mitmetes valdkondades tõsta ka teenuste hindasid.

Muud tegevustulud on 2023. aasta eelarves summas 71 500 eurot. See moodustub loodusressursside kasutamisest laekuvast tulust, vee erikasutustasudest ja väikevara müügist.

Põhitegevuse kulud

Põhitegevuse kulud 2023. aasta eelarves on kogusummas 24 958 220 eurot. Need jaotuvad üheksa valdkonna vahel ning omakorda majandusliku sisu alusel personalikuludeks, majandamiskuludeks, antavateks toetusteks ja muudeks tegevuskuludeks.

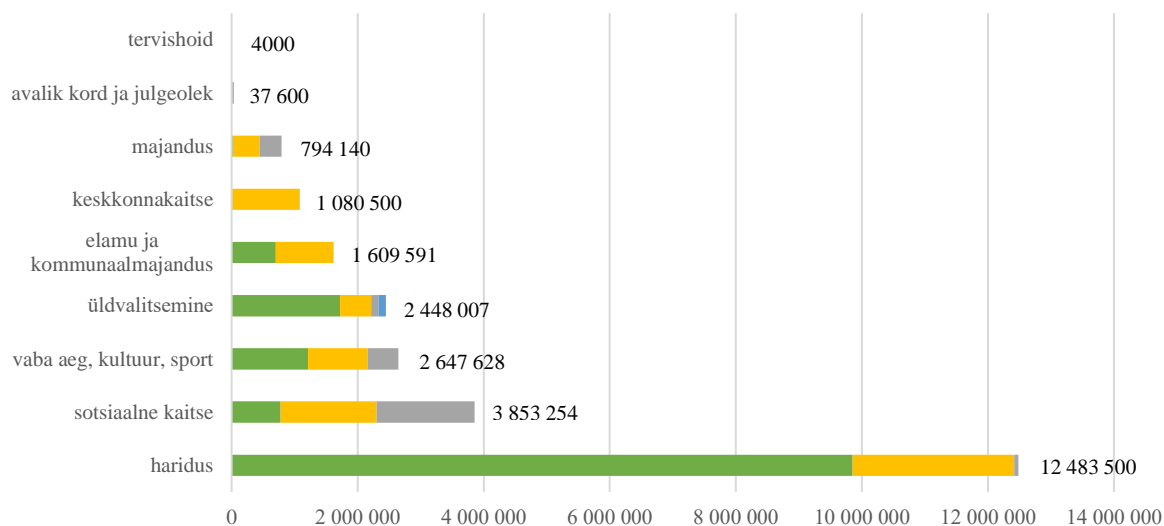
Põhitegevuse kulude struktuur

valdkond	osakaal põhitegevuse kogukuludest
haridus	50,0%
sotsiaalne kaitse	15,4%
vaba aeg, kultuur, sport	10,6%
üldvalitsemine	9,8%
elamu ja kommunaalmajandus	6,4%
keskkonnakaitse	4,3%
majandus	3,2%
avalik kord ja julgeolek	0,2%
tervishoid	0,0%

Tegevusvaldkonnad kululiikide lõikes

■ personalikulud ■ majandamiskulud ■ antavad toetused ■ muud kulud

Suurem osa väljaminekutest on 2023. aasta eelarves suunatud nelja valdkonda – haridus, sotsiaalne kaitse, vabaaeg ja üldvalitsemine. Neljast omakorda kõige kulumahukam on haridusvaldkond, kuhu suunatakse ligemale pool valla eelarve tegevuskuludest (kogusummas 12 483 500 eurot). Valga vallas on seitse lasteaeda, kus käib 10. november 2022 seisuga 584

last (sh 34 last teistest KOV-idest). Valla territooriumil tegutseb viis põhikooli ning üks lasteaed-alkkool, milles 10. november 2022 seisuga õpib kokku 1376 õpilast. Huviharidust pakuvad Valga Muusikakool ning Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuse huviringid. Huvitegevuse võimalusi pakuvad ka mitmed hallatavad asutused ning teenust ostetakse lisaks Läti Valka Kunstikoolilt. Hariduse valdkond on konkurentsilt kõige töjõumahukam – 79% hariduse kogukuludest on personalikulud. Hoonete ülalpidamiseks jm majandamiskuludeks kulub ca viiendik hariduse kogukuludest.

Sotsiaalvaldkonnale on 2023. aasta eelarvest planeeritud ca 15% (3 853 254 eurot). Valdonna sees kulub 40% kuludest antavateks toetusteks ja sama palju ka majandamiskuludeks. Personalikulud moodustavad sotsiaalvaldkonna kogukuludest viiendiku. Uued põhimõtted eakate sotsiaalhoolekande rahastamises on ka sotsiaalvaldkonnas kaasa toonud kulude kasvu.

Kümnendik kogukuludest on 2023. aasta eelarves planeeritud nii vaba aja, kui ka üldvalitsemise valdkondadele. Vaba aja valdkonna kogukuludest 46% moodustavad personalikulud, 36% majandamiskulud ning 19% jagatakse toetustena füüsilistele ja juriidilistele isikutele. Üldvalitsemise kogukuludest 70% on planeeritud personalikuludeks, viiendik majandamiskuludeks, võrdselt 5% on planeeritud toetusteks ja reservfondi suunamiseks.

Võrreldes eelneva aastaga on inflatsiooni tõttu kasvanud nii jooksvad kulutused kui ka lepingulised kohustused. Majandamiskulud on planeeritud arvestades eelmiste aastate tegelikku tarbimist ja jooksvaks aastaks teadaolevaid hinnamuudatusi. Majandamiskuludest ligemale kolmandik läheb haridusse, 19% sotsiaalsesse kaitsesse, 14% keskkonna valdkonda (avalike alade, sh teede korrashoid), 12% vaba aja valdkonda ning ülejäänud kommunaal-, majanduse ja valitsemise sektorisse. Kulude kasvu ilmestab väga hästi tsentraalse keskkütte hind Valga linnas, mis aasta võrdluses on tõusnud ca 80%. Tõusnud on ka teised kommunaalteenuste hinnad (vee- ja kanalisatsiooniteenus, elektrienergia võrgutasud, elektrienergia börsihinna suur varieeruvus). Suuremad hinnahüpped on toimunud veel ühistranspordi ning tänavate ja teede hoolduses.

Personalikulude kasv on tingitud peamiselt riiklike alammäärade muudatustest – pedagoogide töötasu miinimummäär 1412 eurolt 1749 eurole ja alampalga miinimummäär 654 eurolt 725 eurole. Personalikuludeks on 2023. aasta eelarvest suunatud ca 57%, millest omakorda 69% läheb haridusse, 12% valitsemisse ja 8% vaba aja valdkonda, ülejäänud valdkondade osakaalud kokku annavad kümnendiku.

Antavatest toetustest on 1 579 728 eurot planeeritud sotsiaalabi jm toetusteks füüsilistele isikutele: peretoetused, toimetulekutoetused, puudega inimeste toetused, õppetootused jne. Juriidilistele isikutele tegevuskulude toetusteks on suunatud 1 024 635 eurot. 60% toetustest jagatakse sotsiaalvaldkonnas, 19% vaba aja valdkonnas ja 13% ühistranspordile. Ülejäänud sektorite osakaal on oluliselt väiksem. Toetuste 2023. aasta eelarvesse planeerimisel on aluseks võetud 2022. aastal makstud tegelike toetuste juhtude arv ja riiklikud toetusfondi eraldised. Antavate toetuste alla liigituvad ka liikmemaksud organisatsioonidele, mille liikmeks Valga vald on.

Muude kulude koosseisus reservfond summas 101 650 eurot ja projektide reservfond 15 000 eurot.

Investeeringustegevus

Investeeringustegevuse tuludes kajastuvad 2023. aasta eelarves ühekordsed tulud põhivara müügist summas 74 000 eurot, investeeringuteks saadavatest toetustest summas 1 209 956 eurot ning intressituludest summas 490 eurot. Suurimad toetused kaasnevad Kesk 19 hoone rekonstrueerimise projektiga seondult Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra Fondilt (toetuse summa 355 169 eurot), Valga Avatud Noortekeskuse hoone rekonstrueerimise projektile Rahandusministeeriumilt (toetuse summa 328 734 eurot) ja Tartu tn jalgratta- ja jalgteed rajamise projektile Rahandusministeeriumilt (toetuse summa 320 000 eurot). Seoses ajavahemikus 2019-2021 (veebbruar) ellu viidud projekti finantskorrektsiooni otsusega on planeeritud investeeringustegevuse tulude vähendusena ka tagasimaksmisele kuuluv nõue summas 340 514 eurot.

Investeeringustegevuse kuludes on 2023. aasta eelarves 4 500 188 eurot kavandatud põhivara soetuseks. Arvestades valla omafinantseerimise võimekust saavad investeeringud põhivarasse võimalikuks üksnes projektitoetuste ja osaliselt ka laenukapitali kaasamise teel. Suurimad investeeringuobjektid on 2023. aastal E. Enno 15 spordihoone (investeeringu kulud kokku 2 018 674 eurot), Vahtra tn pikendus (investeering kokku 672 000 eurot), Valga Avatud Noortekeskuse hoone rekonstrueerimine (investeering kokku 488 700 eurot) ja Valga Põhikooli ujula rekonstrueerimine (investeering kokku 442 878 eurot).

Põhivara soetuseks on planeeritud anda sihtfinantseeringuna toetusi kogusummas 220 949 eurot, millest suur osa (koos riigipoolse toetusega 160 068 eurot) on suunatud Hajaasustuse programmi. Üle tuuakse ka eelmisest aastast Kagu-Eesti spetsialistide eluasemete toetuse kasutamata jäänud osa (koos riigipoolse toetusega 14 332 eurot). Lisaks toetab vald SA Taheva Sanatoorium küttesüsteemi ümberehitamist 19 549 euroga ja SA Valga Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsioon muuseumiruumide laiendamist 27 000 euroga.

Investeeringuskuludesse arvatakse ka laenukohustustelt makstavaid intressid. Jooksva aastal on Euribori kasv toonud kaasa hüppelise intressikulude kasvu. Arvestades laenukohustiste suurusi ja tagasimaksegraafikuid on intressimaksed kasvanud varasemaga võrreldes hinnanguliselt 3,5 korda. 2023. aasta eelarves on intressimaksed eelarvestatud summas 365 720 eurot.

Finantsseis

Valga valla laenukohustiste jääk koos kapitalirendi kohustustega oli 31.12.2022 seisuga 10 100 958 eurot. Jooksva eelarveaastal on planeeritud E. Enno 15 spordihoone ehituse finantseerimiseks võtta täiendavalt laenu 1 550 000 eurot. Samal ajal on 2023. aastal laenu põhiosa maksete tasumiseks eelarvestatud 1 105 961 eurot. Laenukohustiste jäägi prognoos 2023. aasta lõpuks on eelnevast tulenevalt 10 544 995 eurot.

Põhitegevuse tuleml 2023. aasta eelarves on 193 149 eurot. See summa suunatakse laenukohustiste tagasimaksmiseks. Kavandatud investeeringute omaosaluste katteks ja laenude teenindamiseks võetakse likviidsetest varadest kasutusse 3 505 737 eurot.